

Pracovní listy

pro 6. ročník ZŠ

Malované dějiny – Antika

Bezplatný metodický materiál pro podporu čtenářské gramotnosti žáků základních škol. Všechna práva vyhrazena. Určeno pro využití při výuce. Bez předchozího písemného souhlasu Klubu mladých čtenářů Albatros je zakázána další publikace nebo úprava materiálu nebo jakékoli jeho části. V pracovních listech byly použity ilustrace Vojtěcha Domlátila, Bohumila Fencla, Barbory Kyškové, Johany Hrabíkové Vojnarové, Matyáše Namaie nebo Zuzany Vízkové.

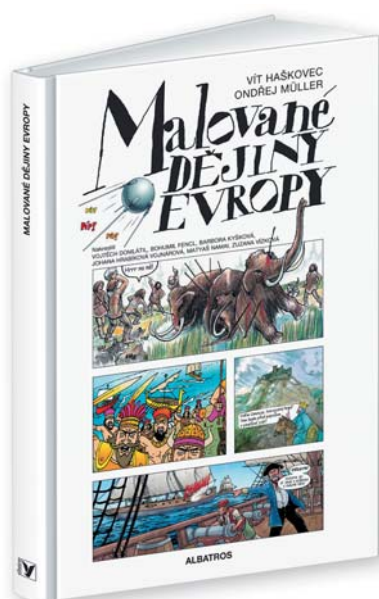

Malované dějiny – Antika

Kvízové otázky jsou určeny k opakování pro 6. ročník základních škol, ale je možné je též využít pro vzbuzení zájmu žáků o probíranou látku. Otázky volně vycházejí z komiksové knihy Malované dějiny Evropy, jež se snaží zábavnou, a přitom srozumitelnou formou podat ve zkratce složité dějiny kontinentu, který je pro nás domovem.

Pracovní listy pro vás ve spolupráci s Klubem mladých čtenářů Albatros připravili Vít Haškovec a Ondřej Müller.

Klub mladých čtenářů Albatros již přes 50 let spolupracuje s více než 4000 mateřských a základních škol v České republice na rozvíjení čtenářské gramotnosti dětí. Pro školy připravuje pravidelné nabídky dětských knihy za zvýhodněné ceny, metodické materiály k vybraným knihám a také řadu soutěží a literárních besed pro děti. Více informací o možnostech spolupráce škol s Klubem mladých čtenářů Albatros najdete na www.kmc.cz.

Antika

1. Víte, jak se jmenují Homérové eposy, považované za nejstarší literární dílo Evropy?

- a) *Pán prstenů a Hobit*
- b) *Iliada a Odyssea*
- c) *Epos o Gilgamešovi a Enúma eliš*
- d) *Mahábhárata a Rámájana*

2. Víte, od jaké události počítali antičtí Řekové svůj letopočet?

- a) od narození boha Dia
- b) od založení Athén
- c) od narození slavného básníka Homéra
- d) od první Olympiády

3. Víte, jak se nazývala základní peněžní jednotka v antickém Řecku?

- a) denár
- b) obolos
- c) drachma
- d) sestercius

4. Dokážete vyjmenovat Sedm divů světa podle seznamu, který sestavili antičtí řečtí spisovatelé? Z následujících čtyř divů mezi ně jeden nepatří. Určete který.

- a) egyptské pyramidy
- b) Velká čínská zeď
- c) hrobka krále Mausolea
- d) alexandrijský Maják na ostrově Faros

5. Vzpomenete si, v jakém městě byla největší a nejslavnější knihovna antického světa?

- a) Babylon
- b) Kartágo
- c) Řím
- d) Alexandrie

6. Víte, který slavný antický učenec a vynálezce pocházel z řecké osady Syrakusy na Sicílii?

- a) Archimedes
- b) Platon
- c) Euklides
- d) Aristarchos

7. Víte, který slavný antický vojevůdce podnikl válečné tažení se slony přes Alpy?

- a) Alexandr Makedonský
- b) Pyrrhos
- c) Hannibal
- d) Gaius Julius Caesar

8. Vzpomenete si, čím milenkou byla slavná egyptská vládkyně Kleopatra?

- a) Alexandra Velikého
- b) Gaia Julia Caesara
- c) Marka Aurelia
- d) Járy Cimrmana

9. Attila, Bič Boží, vedl divoké kočovné kmeny, které na konci antické epochy zpusťošily velkou část Evropy a přispěly k pádu Západořímské říše. Víte, jak se tyto kmeny nazývaly?

- a) Hunové
- b) Avaři
- c) Mongolové
- d) Apači

Antika

*Doplňující otázky, které mohou prověřit
váš všeobecný rozhled a zájem o světové dějiny.*

10. Dokážete k sobě správně přiřadit slavné manželské nebo milenecké páry z řeckých bájí?

- a) Zeus a
- b) Orfeus a
- c) Théseus a
- d) Odysseus a

partnerky:

Ariadna, Penelopa, Eurydika, Héra

11. Víte, v jakém městě byla nejslavnější věštírna antického Řecka?

- a) v Milétu
- b) v Olympii
- c) v Delfách
- d) ve Spartě

12. Vzpomenete si, jak se jmenuje hora, na jejímž vrcholu bylo hlavní sídlo řeckých bohů?

- a) Olymp
- b) Vesuv
- c) Etna
- d) Sněžka

13. Víte, jak se nazýval jazyk, kterým hovořili obyvatelé antického Říma?

- a) řečtina
- b) římsština
- c) latina
- d) perština

14. Víte, jak se nazýval slavný hlavolam, který „vyřešil“ Alexandr Makedonský jednoduše tak, že ho roztal mečem?

- a) ježek v kleci
- b) gordický uzel
- c) hanojská věž
- d) Rubikova kostka

15. Víte, který starověký panovník si nechal vybudovat podzemní hrobku se slavnou „terakotovou armádou“ tvořenou tisícovkami hliněných vojáků v životní velikosti?

- a) babylonský král Chammurapi
- b) asyrský král Aššurbanipal
- c) čínský císař Čchin Š'-chuang-ti
- d) indický císař Ašóka

16. Víte, jak zahynul Ježíš Kristus?

- a) byl sťat mečem v Římě
- b) byl ukřižován v Jeruzalémě
- c) utopil se v řece Jordán
- d) upálila ho inkvizice v Kostnici

17. Víte, který římský císař povolil roku 313 n. l. vyznávat v celé Římské říši křesťanství?

- a) Caligula
- b) Nero
- c) Dioklecián
- d) Konstantin Veliký

18. Víte, jak se nazývají jazyky, které vznikly z antické latiny a dnes se jimi hovoří v několika zemích Evropy a v Latinské Americe?

- a) germánské
- b) slovanské
- c) románské
- d) indo-árijské

Antika – odpovědi

1. Víte, jak se jmenují Homérové eposy, považované za nejstarší literární dílo Evropy?

- a) *Pán prstenů* a *Hobit*
- b) *Iliada* a *Odyssea*
- c) *Epos o Gilgamešovi* a *Enúma eliš*
- d) *Mahábhárata* a *Rámájana*

Správná odpověď je b). Básníku **Homérovi** připisovali Řekové eposy *Iliada* a *Odyssea*. O jeho životě vyprávějí hlavně pozdější legendy, takže s jistotou o něm nevíme skoro nic. Předpokládá se, že žil a tvořil asi v 8. století př. n. l.

Veršovaný epos *Iliada* vypráví o Trojské válce, kterou vedli mykénští Řekové (Achájové) pod vedením krále Agamemnona proti bohatému městu Troja (čili Ilios, Viluša) na severozápadním pobřeží Turecka. Odehrálo se to někdy kolem roku 1200 př. n. l. a obléhání města prý trvalo 10 let. *Iliada* popisuje hlavně poslední rok bojů. Řekové nakonec dobyli město pomocí lsti s dřevěným Trojským koněm, kterou vymyslel vychytralý Odysseus.

Odyssea vypráví o návratu krále Odyssea z dobyté Troje na domovský ostrov Ithaka, k manželce Penelopě. Cesta se protáhla na deset let a zavedla Odyssea a jeho námořníky na nejrůznější místa ve Středozemním moři. Obzvláště slavný je jeho střet s jednookým obrem Kyklopem Polyfémem, a setkání s nebezpečnými Sirénami, které lákají kouzelným zpěvem plavce do záhuby.

Epos o Gilgamešovi je mnohem starší, ale nevznikl v Evropě nýbrž ve starověkém Sumeru, tedy dnešním Iráku, snad kolem roku 2500 př. n. l. Dochované opisy pocházejí z let 2000–1700 př. n. l. Zahrnuje několik příběhů o dobrodružstvích uruckého krále Gilgameše, o jeho bojích s nepřáteli, o přátelství s Enkiduem a setkáních s bohy, kteří stvořili vesmír, zemi i město Uruk. *Enúma eliš* je pozdější babylonský mýtus o stvoření světa a rodové posloupnosti bohů.

Mahábhárata a *Rámájana* jsou hinduistické eposy pocházející z antické Indie, a vznikaly postupně od 4. a 3. století př. n. l.

Pán prstenů a *Hobit* jsou, jak sami víte, slavné romány žánru fantasy, které napsal ve 20. století oxfordský jazykovědec a profesor literatury J. R. R. Tolkien.

2. Víte, od jaké události počítali antičtí Řekové svůj letopočet?

- a) od narození boha Dia
- b) od založení Athén
- c) od narození slavného básníka Homéra
- d) od první Olympiády

Správná odpověď je d). Letopočet antických Řeků začínal první Olympiádou, která se měla konat v létě roku 776 př. n. l.

Čtyřletá období mezi olympijskými hrami se nazývala olympiády (olympiás), a stala se z nich hlavní kalendářní jednotka, kterou používali antičtí dějepisci a kronikáři.

Tento zvyk ovšem nevznikl hned po první Olympiádě. Ustálil se až ve 3. století př. n. l., ve vrcholném období helenismu. Podobně tomu ostatně bylo i s křesťanským letopočtem – teprve v 6. století napadlo jednoho mnicha Dionysia datovat události od Kristova narození.

3. Víte, jak se nazývala základní peněžní jednotka v antickém Řecku?

- a) denár
- b) obolos
- c) *drachma*
- d) sestercius

Správná odpověď je c). Základní peněžní jednotka se i v antice nazývala **drachma** – stejný název používali Řekové až donedávna (než přešli na euro). Hodnota drachmy se v různých městech lišila – ale postupem času se nejvíc používala **athénská drachma** s hodnotou **4,3 gramu stříbra**.

100 drachem = 1 mina

60 min = 1 talent

Takže 1 talent se rovnal 6000 drachem.

Obolos byla drobná řecká mince. 1 drachma se dělila na 6 obolů. Obolos se v antickém Řecku dával zemřelým pod jazyk, aby mohli v podsvětí zaplatit za převoz přes řeku Acherón.

Sestercius byla římská mince, zprvu stříbrná a používaná méně než jiné typy mincí. Po roce 200 n. l. byla ražena z mědi nebo bronzu a stalo se z ní běžné platidlo.

Denár byla také římská mince, později se tento název používal jako peněžní jednotka i ve středověké Evropě. Také náš

první mincí byl stříbrný denár – začal je razit v 10. století Boleslav I. Tento název se u nás používal až do měnové reformy Václava II. v roce 1300.

4. Dokážete vyjmenovat Sedm divů světa podle seznamu, který sestavili antičtí řečtí spisovatelé?

Z následujících čtyř divů mezi ně jeden nepatří. Určete který.

- a) egyptské pyramidy
- b) *Velká čínská zeď*
- c) hrobka krále Mausolea
- d) alexandrijský Maják na ostrově Faros

Správná odpověď je b). V antickém Řecku a Římě vzniklo několik seznamů sedmi největších divů světa, které se doporučuje cestovatelům a turistům navštívit. Většinou zahrnovaly pyramidy, Mauzoleum i Maják – ale **v žádném z nich nebyla Velká čínská zeď**. Jednak proto, že v antických časech jen málo lidí ze Středomoří putovalo až do Číny (i když víme, že fungoval námořní obchod s jihovýchodní Asií i Čínou, a ve 2. století dorazili ke dvoru čínského císaře římsští vyslanci). V těch dobách ale Velká čínská zeď vůbec nevypadala jako dnes. Na severu Číny sice vznikala různá opevnění proti útokům divokých kočovníků už od 5. století př. n. l., ale z těch skoro nic nezbylo. Impozantní Velká zeď, kterou obdivujeme dnes, byla vystavěna až za dynastie Ming v 15.–17. století.

Konečnou podobu dostal seznam Sedmi divů starověkého světa až v době renesance. Zahrnuje: **egyptské pyramidy** v Gíze (někdy jen ta největší - Cheopsova), **visuté zahrady** královny Semiramis v Babylonu (nebo možná v Ninive), Feidiiova **socha boha Dia** v Olympii, **Artemidin chrám** v Efesu, **Mauzoleum** v Halikarnassu (dnešní Bodrum v Turecku), **Kolos rhodský** a **Maják** na ostrově Faros v Alexandrii. Dodnes se už dochovaly jen pyramidy, i když Mauzoleum a Maják vydržely také překvapivě dlouho – zničila je až opakovaná zemětřesení ve 13. a 14. století.

5. Vzpomenete si, v jakém městě byla největší a nejslavnější knihovna antického světa?

- a) Babylon
- b) Kartágo
- c) Řím
- d) *Alexandrie*

Správná odpověď je d). Největší knihovna antického světa vznikla v **Alexandrii**. Ze všech čtyř uvedených měst je Alexandrie nejmladší. Založil ji v Egyptě slavný dobyvatel Alexandr Makedonský roku 332 př. n. l., během svého vítězného tažení proti Perské říši. Vybral pro ni příhodné místo na pobřeží Středozemního moře, aby tu mohl vyrůst velký obchodní přístav. Později se Alexandr vydal až daleko na východ do Střední Asie, Afghánistánu a Pákistánu, a cestou založil ještě tucet dalších Alexandrií – ale ta egyptská je zdaleka nejslavnější.

Po Alexandrově náhlé smrti se vlády v Egyptě chopil jeden z jeho generálů, Ptolemaios I. Sotér. Ten nechal postavit obří **alexandrijský Maják** a založil slavné **badatelské centrum Múseion s největší knihovnou antického světa**. Múseion byla zároveň univerzita s přednáškovými sály, studovny a ubytovny. V knihovně se postupně shromáždilo 500 tisíc rukopisných knih, většinou ve formě papyrových svitků.

Alexandrie se brzy stala největším městem na světě – jako první dosáhla počtu **půl milionu obyvatel**. A stala se hlavním centrem antické vědy a filosofie. Po kratší nebo delší období svého života zde pracovali skoro všichni špičkoví učenci antiky.

Ve 3. století př. n. l. bychom tu potkali řadu vynikajících mužů, mezi nimi proslulého matematika **Euklida** a mladého vynálezce **Archimeda**. Setkali bychom se i s **Ktesibiem**, který zkoumal tlak vzduchu, konstruoval různé pumpy a jako první dokázal sestavit opravdu přesné vodní hodiny. A nepochybně bychom navštívili ředitele Múseia, zeměpisce a přírodovědce **Eratosthena**, který vytvořil nejpřesnější mapu známého světa i s rovnoběžkami a poledníky, zabýval se příčinami mořských proudů, přílivem a odlivem, i tím, jak se zemský povrch mění vlivem řek, moří, sopek a zemětřesení. Podle rozdílné délky stínů na severu a jihu Egypta dokázal Eratosthenes správně spočítat velikost Zeměkoule. Určil, že její obvod činí 252 000 stadií, čili v dnešních jednotkách 40 000 kilometrů. Prohlásil, že by se dalo plout ze Španělska na západ až do Indie – ale že by plavba trvala příliš dlouho. Jeho výpočtem budou v 15. století církevní učenci argumentovat proti Kolumbovým plánům na „plavbu do Indie“.

Také stavba alexandrijského Majáku na ostrově Faros byla technickým divem antiky. Byla to věž vysoká přes sto metrů a speciální zrcadla na vrcholu odrážela sluneční světlo (nebo v noci světlo velkého ohně) do vzdálenosti až 50 kilometrů. Podle jeho vzoru začali Římané později stavět síť majáků po celém pobřeží své říše.

Alexandrijskou knihovnu několikrát zasáhly velké požáry. Poprvé prý knihovnu omylem zapálili římsí legionáři, během Caesarova tažení do Egypta v roce 48 př. n. l. Později se podobné útoky opakovaly. Například v roce 391 n. l. zdemoloval knihovnu dav fanatických křesťanů, protože se v ní prý učí pohanské bludy. V roce 415 tu křesťané zabili astronomku Hypatii, „poslední vědkyni antiky“. Definitivně knihovna zanikla v 7. století po Kristu, když Egypt dobyli muslimští Arabové. Ti si pak založili nové hlavní město, Káhiru, a význam Alexandrie upadl. I dnes je však Alexandrie druhým největším městem v Egyptě. Od roku 2002 je tu otevřena i novodobá Alexandrijská knihovna. Z někdejšího bohatství antických vědeckých spisů, které kdysi byly v Alexandrii, se nám však dochoval jen zlomek – asi 1–2 %.

Babylon bylo starověké město ve střední Mezopotámii (dnešním Iráku). Vznikl někdy kolem roku 2300 př. n. l. jako malá osada. Vrcholné slávy dosáhl kolem roku 1750 př. n. l., kdy z něj semitský král Chammurapi učinil centrum velké Babylonské říše. V té době byl Babylon největším městem na světě. (Měl však méně než 100 tisíc obyvatel a nedosáhl velikosti někdejších sumerských velkoměst Uruku a Uru. Bylo to způsobeno poklesem úrodnosti a vysycháním Mezopotámie.) Později ho dobyli a vyplenili Chetitě z Turecka a sláva Babylonu upadla.

Znovu se stal největším městem světa kolem roku 600 př. n. l., za vlády krále Nabukadnesara (Nabuchodonozora). Ten vybudoval mocnou Novobabylonskou říši, dobyl Jeruzalém a odvedl Židy do „babylonského zajetí“. Babylon měl prý tehdy 250 tisíc obyvatel. Podle většiny historiků zůstal největším městem světa dalších skoro tři sta let, dokud ho nepředstihly

Kartágo a Alexandrie. Brzy na to ho však obyvatelé začali opouštět, a ve středověku ho zaval pouštní písek.

Kartágo vzniklo na pobřeží dnešního Tunisu v roce 814 př. n. l. jako jedna z mnoha osad budovaných Féničany po celém Středomoří. Podle pověsti ho založila fénická princezna Dido, která musela uprchnout s hrstkou věrných z rodného města Tyros v Libanonu.

Féničané hovořili semitským jazykem (příbuzným dnešní arabštině a hebrejštině), a své město nazvali Kart Hadašt, což znamená Nové Město. Vládly v něm podnikatelské

rody obchodní aristokracie. Během 6. a 5. století př. n. l. se Kartágo proměnilo ve skutečnou velmoc a ovládlo velkou část středomořského obchodu. Kartaginci vybudovali rozsáhlou síť osad na pobřeží severní Afriky od Libye po Maroko, ovládli část Sicílie, Sardinii, Maltu a Baleáry. Pro cín k výrobě bronzu se plavili až do Británie. Kartaginský mořeplavec Hanno podnikl velkou výpravu, která prozkoumala západní pobřeží Afriky.

Kolem roku 300 př. n. l. bylo Kartágo na vrcholu bohatství a moci. Podle některých odhadů mělo snad 400 tisíc obyvatel. Pak se však dostalo do konfliktu s nově se rodící italskou velmocí – Římem. Vypukly dvě krvavé války. Římané znali Féničany pod jménem Punové, a proto se učíte v dějepisu o téhle mele jako o „punských válkách“. Kartágo prohrálo první i druhou punskou válku a přišlo o všechny své kolonie. Zbylo mu jen malé území v Tunisu. V letech 149–146 př. n. l. se odehrála ještě třetí punská válka, která znamenala definitivní konec fénického Kartága. Římané město zcela zničili a všechny obyvatele prodali do otroctví. Vedle pak postavili nové, teď už římské Kartágo.

Řím byl podle známé pověsti založen v roce 753 př. n. l. bájným Romulem, jedním z dvojčat, která odkojila vlčice. Romulus prý sem, do oblasti sedmi pahorků u řeky Tibery, pozval uprchlíky a psance z celé Itálie. Asi o sto let později Řím ovládli Etruskové ze severu (z dnešního Toskánska). V roce 510 př. n. l. byl prý poslední etruský král svržen a Řím se stal republikou. Byla to ovšem „aristokratická republika“, v níž vládl Senát složený jen ze zástupců urozených rodů (patriciů). Brzy nato se vzbouřili prostí obyvatelé (plebejci) a římský Senát byl donucen zřídit novou funkci – dva „tribuny lidu“, kteří zastupovali zájmy chudších vrstev. Zákony, dosud předávané jen ústně, byly zapsány na Dvanácti deskách. Dalších skoro dvě stě let musel Řím vést neustálé války, aby uhájil vlastní existenci a nezávislost. Například v roce 387 př. n. l. Řím dobyli a vyplenili Kelti (Galové) ze severní Itálie. Následovaly války s kmeny Samnitů a množstvím dalších střetů.

Postupně Řím ovládl většinu Itálie. Ale teprve po vítězství nad Kartágem ve dvou punských válkách (v letech 264–241 a 218–201 př. n. l.) Římané doopravdy pocítili svou sílu a pochopili, že mohou dobýt celé Středomoří.

S budováním říše nespěchali. Jejich výboje pokračovaly dalších 250 let a završily se až v 1. století n. l. obsazením Anglie. Římská říše se pak prostírala od Británie po Sýrii a Egypt. V té době už byla císařstvím a Řím, kam proudili lidé ze všech provincií, se stal největším městem světa. Bylo to první město v dějinách, kde **počet obyvatel překročil jeden milion**.

Zásobovat tak veliké město byl ovšem náročný úkol. Celá flotila velikých „obilných lodí“ pravidelně dovážela potraviny až z Egypta. Další lodě přivážely olivový olej a víno, ryby ze Španělska, koření pocházející až z Indie a Indonésie, luxusní zboží a dokonce i stavební materiál a topivo. Někdy se říká, že Římská říše fungovala jako „obří stroj na zásobování Města“. Římané milovali vodu, a proto bylo vybudováno osm mohutných akvaduktů (vodovodů), které přiváděly každý den 800 tisíc m³ čerstvé vody z hor. (To je v přepočtu na jednoho člověka víc než v dnešních moderních městech.)

Ve 4. století n. l., když se sídelní město císařů přestěhovalo na východ do Konstantinopole, začal Řím upadat. Během Velkého stěhování národů se vylidnil tak, že v roce 600 tu žilo jen asi 30 tisíc lidí...

6. Víte, který slavný antický učenec a vynálezce pocházel z řecké osady Syrakusy na Sicílii?

- a) Archimedes
- b) Platon
- c) Euklides
- d) Aristarchos

Správná odpověď je a). Ze Syrakus na ostrově Sicílie pocházel slavný matematik, fyzik a vynálezce **Archimedes**. Syrakusy byly založeny kolem roku 730 př. n. l. řeckými kolonisty z města Korint. Když se tu Archimedes asi roku 287 př. n. l. narodil, patřily už Syrakusy k největším a nejbohatším městům v antickém Středomoří.

Tím vůbec největším a nejslavnějším městem známého světa byla ovšem egyptská Alexandrie, kterou založil dobyvatel Alexandr Veliký. Za vlády makedonské dynastie Ptolemaiovců se do Alexandrie sjížděli učenci ze všech koutů Středomoří. Zamířil sem na studia i mladý Archimedes. Mohl se tu osobně setkat s řadou vynikajících mužů, jako byli Euklides, Ktesibios a Aristarchos. Obzvláště se spřátelil s všestranným vědcem Eratosthenem. Je možné, že se Archimedes podílel v Alexandrii i na vzniku toho nejdůležitějšího vynálezu antiky – vodního (čili mlýnského) kola. Na další dva tisíce let se pak mlýnské kolo stalo hlavním zdrojem mechanické pohonné síly.

Po návratu z Alexandrie do rodných Syrakus se Archimedes brzy proslavil. Zabýval se mnoha složitými problémy z geometrie i aritmetiky, dokázal velmi přesně určit hodnotu čísla π (poměr obvodu a průměru kružnice), určil polohu těžiště různých těles. Jeho nejslavnějším objevem je známý **Archimedův zákon** o „tělese ponořeném do kapaliny...“, který budete probírat ve fyzice. Jak se traduje, napadl ho tento zákon zrovna, když se koupal ve veřejných lázních. Vzrušeně vyskočil z vody, vyběhl nahý na ulici a volal: „Heuréka! Objevil jsem!“

Archimedes se ovšem věnoval i konstruování nejrůznějších čerpadel, stavebních jeřábů a mechanismů, na žádost syrakuského vládce Hierona postavil obří výletní loď *Syracusia*, a podle některých svědectví prý vytvořil důmyslný

astronomicko-kalendářní počítač. Archimedes v sobě spojoval nadání matematika, přírodovědce i inženýra. Byl to pravděpodobně největší génius antické epochy.

Jenže třetí století před naším letopočtem bylo nejen dobou velkého pokroku, ale také dobou mnoha krvavých válek. Ta největší se strhla hned dvakrát. Byl to urputný boj o nadvládu v západním Středomoří mezi námořní a obchodní supervelmocí z Tunisu – Kartágem, a nastupující italskou mocností – Římem. V dějepisu probíráme tento střet jako „punské války“.

Syrakusy se zapletly do druhé punské války tak trochu omylem. Sicilští Řekové neměli rádi fénické konkurenty z Kartága, ale nelíbila se jim ani bezohledná rozpínavost Říma. Uprostřed války se mladý panovník Syrakus Hieronymus dopustil chyby. Vypověděl spojeneckou smlouvu s Římem a přešel na stranu Kartága. To si ovšem Římané nenechali líbit. Zanedlouho přišel velký římský útok.

Římané obléhali město dva roky, útočili z pevniny i z moře. Archimedes tehdy **sestrojil řadu slavných válečných mechanismů**. Použil prý při obraně Syrakus katapulty vrhající kameny o váze až 250 kg. Podle pověstí dokonce dokázal zapalovat římské lodě pomocí vyleštěných bronzových štítů, kterými soustředil sluneční paprsky do jednoho bodu. Pravděpodobnější je, že tím mohl nepřátele pořádně oslnit a popálit...

Římanům se nakonec přece jen podařilo obranu Syrakus prolomit. Starého Archimeda probodl v jeho vlastní zahradě rozzuřený římský voják, zrovna když řešil jeden z mnoha matematických problémů. Jeho poslední slova prý zněla: „Vojáku, neruš mé kruhy...“ Bylo to v roce 212 př. n. l.

Platon byl asi nejslavnějším filosofem antického Řecka. Narodil se ovšem v Athénách, víc než sto let před Archimedesem. Jako mladík byl žákem myslitele Sokrata. Když lidový soud prohlásil Sokrata za buřiče a bezbožníka a odsoudil ho k sebevraždě jedem, odešel zdrcený Platon z rodného města a strávil deset let na cestách po Středomoří. Po návratu založil v Athénách roku 387 př. n. l. proslulou filosofickou školu Akademii. Vyučovalo se v ní pak víc než 900 let. Platon napsal desítky spisů (dialogů), v nichž řešil všechny možné otázky filosofie – podstatu světa, způsob našeho poznání, morálku, výchovu i správné uspořádání společnosti. Z jeho pera pochází i slavný příběh o bájně zemi Atlantidě.

Nejznámějším Platonovým žákem byl další vlivný filosof a také přírodovědec Aristoteles.

Euklides byl slavný řecký matematik, který žil snad v letech 325 až 260 př. n. l. Bývá nazýván „otcem geometrie“. Studoval prý na Platonově Akademii v Athénách, a pak odešel na pozvání krále Ptolemaia I. učit do egyptské Alexandrie. Tam působil až do konce života a je možné, že jedním z jeho žáků byl i mladý Archimedes.

Pravda ovšem je, že o Euklidově životě nevíme s jistotou skoro nic. Zato známe jeho stěžejní dílo – velkou knihu **Základy**, v níž shrnul a dál rozvinul matematické znalosti své doby. Sestává ze 13 svazků, které pojednávají o geometrii, aritmetice i teorii čísel. Euklides tu vůbec poprvé definoval **pět základních pouček (axiomů) geometrie**, které platí dodnes. Z nich lze odvodit a dokázat všechna další tvrzení v geometrii. Euklidova práce byla tak obsažná, důkladná a přesná, že někteří vědci zapochybovali o jeho existenci. Jméno Euklides byl prý možná jen pseudonym, za kterým se skrýval celý tým špičkových matematiků...

Kniha **Základy** se v antice i středověku opisovala stále znovu a znovu. V novověku vyšla tiskem víc než tisíckrát. I dnes se ve škole učíte geometrii podle Euklida – a této geometrii se také říká *euklidovská*. (Existují i ne-euklidovské geometrie, ale ty byly objeveny až v 19. století.)

Aristarchos pocházel z řeckého ostrova Samos, ale slávu si také vydobyl v Alexandrii. Mohl se tu setkat i s Archimedesem, který se o jeho práci výslovně zmiňuje. Aristarchos byl totiž první člověk, který prohlásil, že středem naší kosmické soustavy je Slunce. To je mnohonásobně větší než Země, a sama Země je jen jednou z planet, které kolem Slunce obíhají. Stal se tak autorem první skutečné **heliocentrické teorie**. Nešlo přitom jen o pouhé tvrzení či domněnku. Aristarchos založil svou teorii na pozorování tehdejších astronomů a správných výpočtech.

Antičtí učenci (včetně Archimeda) znali Aristarchovu teorii a diskutovali

o ní - ale neujala se. Většina se přiklonila k názoru, že Země je přece jen nehybným středem vesmíru. Tento **geocentrický model** pak dopracoval k matematické dokonalosti Klaudios Ptolemaios ve 2. století n. l. Stal se jedním z pilířů středověké vzdělanosti. Teprve na začátku 16. století se o zapomenuté Aristarchově teorii dočetl Mikuláš Koperník...

7. Víte, který slavný antický vojevůdce podnikl válečné tažení se slony přes Alpy?

- a) Alexandr Makedonský
- b) Pyrrhos
- c) **Hannibal**
- d) Gaius Julius Caesar

Správná odpověď je c). Slavný přechod Alp s válečnými slony podnikl v roce 218 př. n. l. vojevůdce **Hannibal**. Byl považován za jednoho z nejlepších vojevůdců v dějinách, i když svého hlavního životního cíle – zničit Římany – nikdy nedosáhl.

Pocházel z města **Kartágo**, které založili na pobřeží Tunisu feničtí mořeplavci původem z Libanonu. Feničané byli už dlouho známi jako vynikající stavitelé lodí, mořeplavci, obchodníci a kolonizátoři. Na počátku 3. století př. n. l. bylo Kartágo obchodní supervelmocí, a možná i největším městem na světě. Za svou sféru vlivu považovali Kartaginští severoafrické pobřeží od Libye po Gibraltar, Maltu, část Sicílie, Sardinii, Korsiku a Baleáry. Jejich tradičními soupeři byli Řekové, ale teď se objevil nový protivník – město Řím.

Ještě nedávno Římané kontrolovali jen nevelké území ve střední Itálii, ale po několika válkách s kmeny Samnitů a s řeckým vojevůdcem Pyrrhem ovládli většinu italského poloostrova a jejich dobytčácké choutky rostly s každým dnem. Dosud byli Římané spíš „suchozemci“, ale teď pochopili, jak důležitá je námořní doprava a obchod. Pokud chtějí dál růst, potřebují ovládnout moře. Roku 264 př. n. l. vypukla **první punská válka** mezi Římem a Kartágem. Trvala dlouhých 23 let a skončila potupnou porážkou Kartága. Římané se naučili stavět válečné lodě a vést boj na moři. Zmocnili se velké části bohatého ostrova Sicílie, a pak i Sardinie a Korsiky.

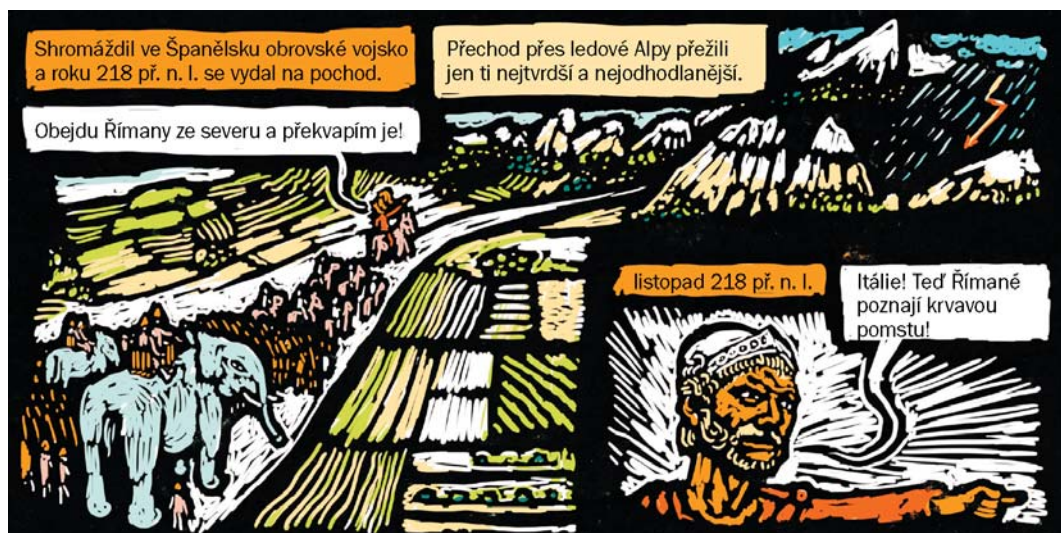
Když válka skončila, bylo Hannibalovi sotva šest let. Jeho otec, vojevůdce Hamilkar Barkas, se s porážkou nesmířil. Zanedlouho se mu podařilo dobýt půlku Španělska, a vytvořil zde něco jako „rodinnou kolonii“. Tady začal připravovat pomstu Římu.

Sám to už nestihl. Ale před smrtí zavázal své tři syny přísahou, že dílo pomsty dokončí. Hlavní roli přijal nejstarší Hannibal. Sestavil armádu čítající 60 tisíc mužů původem ze severní Afriky i Španělska, a na jaře 218 př. n. l. vyrazil na pochod. S sebou měl i 37 válečných slonů. Zamířil přes Francii k Alpám. Rozhodl se totiž, že překvapí Římany útokem ze severu – odkud by Kartaginští asi nikdo nečekal...

Pochod byl obtížnější, než Hannibal předpokládal. Už ve Francii musel čelit útokům místních Keltů. K přechodu Alp zvolil severní cestu u Matterhornu, přes průsmyky ve výšce 2200 metrů. Vojáci mrzli ve sněhu, koně a sloni padali do propastí, ale Hannibal je hnal nemilosrdně dál. Když v listopadu 218 př. n. l. konečně sestoupili do severoitalské nížiny, zbyla z armády sotva polovina – 24 tisíc mužů a 2 nebo 3 sloni. Tak začala **druhá punská válka**.

Hned v první bitvě Hannibal Římany rozdrtil. Získal posily od severoitalských Keltů, tradičních nepřátel Říma, a vyrazil na dlouhý pochod Itálií. Ani on však netušil, že jeho tažení bude trvat celých 15 let.

Hannibal opakovaně porážel a ničil římské armády. Nejslavnějšího vítězství dosáhl v **bitvě u Kann** roku 216 př. n. l. Vlákal římskou přesilu do kleští a zmasakroval údajně 70 tisíc vojáků protivníka. Bitva u Kann se dostala do všech učebnic vojenské taktiky. Jenže Hannibal byl sice geniální vojevůdce, ale špatný stratég a politik. Nedokázal přesvědčit italské vazaly a spojence Říma, aby masově přešli na jeho stranu. Možná se báli římské odplaty, anebo si už zvykli na římský pořádek a neviděli v cizokrajném semitském Kartágu žádné zlepšení. Římané díky tomu měli k dispozici mnohem větší „lidské zdroje“ a za každou ztracenou armádu postavili novou, ještě silnější. Teprve v roce 212 př. n. l. přitáhl Hannibal až k Římu. Ale dobýt ho už nedokázal.

Boje trvaly ještě řadu let. Nakonec se římský vojevůdce Scipio Africanus přeplavil s novou armádou přímo do Tunisu. Hannibal spěchá na pomoc rodnému městu. Ale v rozhodující **bitvě u Zamy** roku 202 př. n. l. utrpí svou první velkou porážku... Kartágo kapituluje a mírem z roku 201 př. n. l. končí druhá punská válka. Kartágo ztratilo všechny kolonie, kdežto Řím obsadil Španělsko i další území. Asi právě v této chvíli si Římané uvědomili, že mohou vybudovat skutečnou „světovou říši“.

Hannibal byl z Kartága vypovězen, ale nevzdal se ani teď. Až do konce života putoval po Středomoří a nabízel své služby by každému, kdo se ocitl ve sporu s Římem.

Alexandr Makedonský je znám také jako Alexandr Veliký. Byl považován za největšího vojevůdce antiky, protože dokázal zdánlivě nemožné. V Alpách ovšem nikdy nebyl. V roce 334 př. n. l. vyrazil s armádou Řeků a Makedonců na východ, proti velké Perské říši, která se už dvě stě let prostírala od Turecka až do Pákistánu. Během tažení třikrát porazil perskou armádu, přestože měla jasnou početní převahu.

Po třetí porážce perský král králů Dareios III. uprchl na východ, ale cestou ho zavraždili vlastní dvořané. Alexandr se bez boje zmocnil Babylonu, Sús i hlavního města Persepole. Tady prý našel obrovský poklad – asi 4600 tun stříbra. Nechal z něj vyrazit mince, aby mohl najmout nové vojáky, a pak vyrazil dál na východ. Prošel Střední Asii, Afghánistán a dorazil až k řece Indus. Cestou zakládal města, která pojmenovával po sobě – Alexandrie.

Chtěl sice pokračovat ještě dál do Indie, a dojít až „na konec světa“, ale po těžké bitvě s místním králem Pórem (který nasadil proti Alexandrovi slony) hrozila vzpoura vojáků. Alexandr musel nařídit návrat do Babylonu. Tady začal hned plánovat nová tažení – do Arábie a na západ do Itálie – ale nečekaně onemocněl a zemřel. Bylo mu jen necelých 33 let.

Po jeho smrti se strhla rvačka mezi generály o rozdělení říše. Nejúspěšnější byli Ptolemaios, který získal Egypt, a Seleukos, který ovládl asijskou část. Války o „Alexandrovo dědictví“ trvaly dlouho, a dokonce v nich byli nasazeni i sloni – a to jak velcí sloni afričtí, tak i menší (ale disciplinovanější) sloni indiští.

Pyrrhos také bojoval proti Římanům, a dokonce proti nim nasadil i válečné slony, ale přes Alpy nikdy neputoval. Byl králem Epiru, malé země v dnešní Albánii a západním Řecku, ale měl bojovnou povahu a snil o vybudování velké říše. V roce 280 př. n. l. se proto s armádou žoldnéřů vylodil v Itálii a pět let tu vedl skoro nepřetržitě válečné operace. Na krátko ovládl Sicílii a jih Itálie, a vážně ohrozil Řím. V několika bitvách přemohl početnější římská vojska, ale vítězství u Auscula dosáhl za cenu takových ztrát, že pak sám prohlásil: „Ještě jedno takové vítězství a budeme ztraceni.“ Od té doby se vžil pojem „**Pyrrhovo vítězství**“. Označuje příliš draze vykoupenou výhru, která ztrácí smysl.

V roce 275 př. n. l. se Pyrrhos rozhodl Itálii raději opustit a vrátil se do Řecka. Římané pak definitivně ovládli řecká města na jihu Itálie a svou moc ještě víc upevnili. Pyrrhos mezitím dobyl Makedonii, ale během dalších bojů v Řecku za záhadných okolností zemřel. I přes rozporuplné výsledky byl považován za jednoho z nejlepších vojevůdců antiky. Jeho italské tažení očividně inspirovalo Hannibala, který na Římany zaútočil o půl století později.

Gaius Julius Caesar, slavný římský politik a vojevůdce z posledního století před Kristem, sice v Alpách byl, ale slony k boji nepoužíval. Pocházel z urozeného ale trochu zchudlého rodu římských patricijů a senátorů. Aby zahájil svou politickou kariéru, půjčil si spoustu peněz a za ně si kupoval popularitu a hlasy voličů. Zadlužil se až po uši, ale vyhrál. Získal úřad nejvyššího velekněze, a pak se stal konzulem. Když tento jednoletý úřad skončil, vzal si jako výslužku velení v provincii na severu Itálie. Ale to bylo jen východisko pro velkolepý cíl, který si vytkl: dobýt zemi Galů, Francii.

V roce 58 př. n. l., když mu bylo už 42 let, vytáhl v čele šesti legií na pochod. Dovedně využil rozdrobenost a neshody mezi keltskými kmeny. Během šest let trvajících krvavých válek dobyl Francii a Belgie, zmasakroval milion lidí a odeslal na římské trhy statisíce otroků.

Keltové byli udatní a proslavení bojovníci, ale proti římské organizaci a disciplíně bylo těžké vzdorovat. Poslední velký boj se odehrál v roce 52 př. n. l. u mohutného hradiště Alesia. Tady se opevnil náčelník Keltů Vercingetorix s množstvím bojovníků. Římské legionáře, hnáni Caesarovou ctižádostí a vidinou bohatství, provedli obří logistickou a ženijní operaci. Kolem celé Alesie bleskurychle vybudovali neprostupný dvojitý kruh opevnění. Keltové se ocitli v pasti. Po měsících bojů a hladovění se Vercingetorix vzdal.

Římané získali v Galii obrovské poklady – mnoho tun keltského zlata a statisíce otroků. Caesar sám vydělal obrovské jmění. Z největšího římského dlužníka se stal nejbohatším Římanem. A své bohatství znovu investoval do války – tentokrát o samotný Řím. Porazil všechny soupeře, hlavně Pompeia a Crassa, a začal vládnout jako diktátor. Podnikl ještě tažení do Egypta, který prohlásil za svou „soukromou kolonii“, a zavedl nový, modernější kalendář, který byl po něm pojmenován juliánský. Ten pak platil až do 16. století. Caesar začal také vydávat první pravidelné noviny, které byly šířeny po celé říši. Kromě sportovních výsledků a úředních oznámení obsahovaly hlavně Caesarovu vlastní propagandu. Jeho absolutní moc vyvolala odpor, a v roce 44 př. n. l. byl přímo v římském Senátu zavražděn.

Po jeho smrti se rozpoutal nový dlouhý boj o moc. Nakonec z něj vyšel jako vítěz Caesarův synovec Oktavián. Získal titul Augustus a stal se prvním římským císařem.

8. Vzpomenete si, čím milenkou byla slavná egyptská vládkyně Kleopatra?

- a) Alexandra Velikého
- b) Gaia Julia Caesara**
- c) Marka Aurelia
- d) Járy Cimrmana

Správná odpověď je b). Poslední vládkyně Egypta Kleopatra byla milenkou římského vojevůdce a diktátora **Gaia Julia Caesara**.

Když se roku 48 př. n. l. v Alexandrii poprvé setkali, Kleopatře bylo 21 let, kdežto Caesarovi 52. Měl už za sebou nesčetné politické boje, dlouhé válečné tažení do Galie i vítězný boj o moc v Římě. Ale zdá se, že si ti dva padli do oka. Kleopatra využila Caesara, aby ji zbavil konkurentů a pomohl jí upevnit moc v Egyptě.

I když se nikdy oficiálně nevzali, porodila Caesarovi syna (nazývali ho Caesarion), a po příjezdu do Říma vystupovala jako jeho manželka.

Jejich další plány však překazila Caesarova násilná smrt. Roku 44 př. n. l. byl zavražděn přímo na schodech římského senátu.

V dalším boji o moc v Římě se Kleopatra ocitla na špatné straně. Stala se milenkou Marka Antonia – a po jeho porážce spáchala roku 30 př. n. l. sebevraždu – podle legendy se prý nechala uštknout jedovatými hady. Byla poslední panovnicí samostatného Egypta. Po její smrti se Egypt stal součástí Římské říše (a později Byzance). Tak to zůstalo dalších 670 let. Až v 7. století po Kristu dobyli Egypt arabští muslimové...

Slavný makedonský dobyvatel **Alexandr Veliký** měl jistě mnoho milenek, ale Kleopatra mezi ně nepatřila. Dělí je od sebe totiž skoro 300 let.

Kleopatra ovšem měla také makedonský původ. Pocházela ze slavné dynastie Ptolemaiovců, která vládla v Egyptě tři století. Jejím přímým předkem (praprapr...dědečkem) byl jeden z Alexandrových generálů, Ptolemaios I. Sotér, který se při dělení Alexandrových říší roku 323 př. n. l. zmocnil právě Egypta. Díky tomu, že úrodný Egypt byl tehdy „obilnicí antického světa“ a poskytoval obrovské daňové výnosy, mohli se Ptolemaiovcé oddat naplno budovatelské činnosti. Své hlavní město Alexandrii proměnili v největší a nejkrásnější město té doby, se slavným Majákem a obří Alexandrijskou knihovnou. Protože přejali mnoho egyptských zvyků, bývají někdy označováni za „poslední egyptské faraony“.

Ani **Markus Aurelius** se s Kleopatrou nemohl setkat. Tento slavný „císař – filosof“ žil o dvě stě let později. Patřil mezi moudré císaře, kteří vládli v Římské říši ve 2. století n. l. Za jeho vlády se však začaly objevovat příznaky nadcházející krize. Nejprve vypukla epidemie neznámé nemoci, která připravila o život několik milionů lidí. Snad šlo o spalničky anebo neštovice, s jistotou to však nevíme. Vzápětí přišly útoky Germánů ze severu. Útočili hlavně Markomani z území Čech a Moravy. Marcus Aurelius se osobně ujal velení, a římské legie obsadily velkou část Moravy a Slovenska. Měly se stát trvalou součástí Římské říše, ale to už císař filosof nestihl. Roku 180 n. l. nečekaně umírá ve Vídni (Vindoboně), zřejmě otráven vlastním povedeným synáčkem Kommodem. Zlaté období Říma skončilo. Kommodus vládl 12 let, způsobil chaos, a nakonec ho zavraždili vlastní strážci. Dalších sto let se bude Římská říše potácet v problémech a krizích.

Jára Cimrman sehrál důležitou úlohu v mnoha historických událostech, ovšem milenecký poměr s Kleopatrou mu nikdy nebyl dokázán.

9. Attila, Bič Boží, vedl divoké kočovné kmeny, které na konci antické epochy zpusťily velkou část Evropy a přispěly k pádu Západořímské říše. Víte, jak se tyto kmeny nazývaly?

- a) Hunové**
- b) Avari
- c) Mongolové
- d) Apači

Správná odpověď je a). **Hunové** byli zřejmě kočovné turko-tatarské kmeny z východní Asie. V posledních staletích před Kristem válčili proti Číňanům (a na ochranu před nimi začali Číňané stavět na severní hranici obran-

né zdi). Později se Hunové začali přesouvat na západ, a na konci 4. století n. l. vpadli do Evropy. Jejich útoky vyvolaly Velké stěhování národů. Mnoho germánských i jiných kmenů před nimi prchalo a pokoušelo se najít útočiště na území Římské říše. Část Hunů došla až do Maďarska. V 5. století je náčelník **Attila** sjednotil a podrobil si i mnoho Germánů. Nejdřív nějakou dobu poskytoval za úplatu vojenskou pomoc Římanům, ale pak se obrátil proti nim. V čele velkého vojska zpustošil Balkán, část Francie i severní Itálii. Pro své kruté řádění byl nazýván „Bič Boží“. Když roku 453 n. l. zemřel, byl prý pochován kdesi v Maďarsku v podzemní hrobce s obrovskými poklady naloupeného zlata a stříbra. Hrobka byla pak zapečetěna a přes ni svedeno koryto velké řeky. Dodnes se nikomu nepodařilo Attilovu hrobku najít. Po jeho smrti se říše Hunů rozpadla, ale chaos a rozvrat, který Hunové způsobili, vedl k nezadržitelnému zániku Západorímské říše.

Avaři vtrhli do Evropy také z východu, ale až v 6. století po Kristu. Jejich původ je poněkud záhadný. Obvykle se má za to, že patřili ke kmenům hovořícím mongolskými jazyky, ale někde cestou zřejmě přibrali i část íránských kmenů. Používali totiž těžkou obrněnou jízdu, kterou rozvinuli právě Íránci. Ovládli velkou část střední Evropy s centrem v Maďarsku, podřídili si mnoho Slovanů a zaútočili proti Franckému království i na Konstantinopol – hlavní město Byzance. Stavěli opevněná sídla zvaná hrinky a svou říši nazývali kaganát. Společně se Slovanů prý bojoval proti Avarům i pověstný kupec Sámó, který si vytvořil království na území Rakouska, Moravy a Čech. Ve skutečnosti Avaři přispěli k rozšíření Slovanů ve střední Evropě a na Balkánu, protože odtud vyhnali jiné (hlavně germánské) kmeny.

Zbytky Avarů zmizely až po roce 800, když se definitivně rozpustily mezi slovanským obyvatelstvem.

Mongolové dosáhli vrcholu své slávy ve 13. století, když vytvořili v čele s náčelníkem Temudžinem zvaným Čingischán velkou říši táhnoucí se od Koreje až ke Kaspickému moři. Čingischánovi synové a vnuci pokračovali ve výbojných taženích, během nichž zahynuly prý desítky milionů lidí. Vnuk Batu dobyl většinu ruských knížectví a v letech 1241–1242 vtrhl i do střední Evropy a zpustošil Polsko, Moravu a hlavně Maďarsko. Svou říši nazval Zlatá horda. Vnuk Kublaj pro změnu dobyl celou Čínu (na jeho dvoře v Pekingu pobýval Marco Polo) a vnuk Hulagu dobyl Persii a Irák. S výjimkou Indie a Japonska tak Mongolové ovládli skoro celou Asii. Během 14. a 15. století ale většina porobených národů mongolskou nadvládou svrhla.

Apači samozřejmě k asijským kočovníkům nepatří. Jsou to indiánské kmeny a žijí na jihozápadě USA, hlavně v Arizoně a Novém Mexiku. Společně s Navahy a mnoha kmeny žijícími v Kanadě patří ovšem ke zvláštní jazykové rodině Na-dené, která zřejmě přišla do Ameriky mnohem později než jiní indiáni. Podle výzkumu některých vědců jsou jejich jazyky blízce příbuzné se skoro vymřelými jazyky kmenů u řeky Jenisej na Sibiři, ale také s jazyky Číňanů a Tibetanů. Zajímavé je i to, že Apači a Navahové vytvářeli barevné rituální obrazce z písku, podobné tibetským mandalám.

Apači dokázali jako první indiáni převzít od Evropanů koně, začali je chovat a stali se z nich výborní jezdci. Asi nejslavnějším náčelníkem Apačů byl Geronimo v 19. století. A také Vinnetou, rudý džentlmen – což je ovšem vymyšlená postava z dobrodružných románů Karla Maye...

Odpovědi na doplňkové otázky:

10. Dokážete k sobě správně přiřadit slavné manželské nebo milenecké páry z řeckých bájí?

- a) Zeus a...
- b) Orfeus a...
- c) Théseus a...
- d) Odysseus a...

partnerky:

Ariadna, Penelopa, Eurydika, Héra

Správná odpověď je:

- a) Zeus a Héra
- b) Orfeus a Eurydika
- c) Théseus a Ariadna
- d) Odysseus a Penelopa

11. Víte, v jakém městě byla nejslavnější věštírna antického Řecka?

- a) v Milétu
- b) v Olympii
- c) v Delfách
- d) ve Spartě

12. Vzpomenete si, jak se jmenuje hora, na jejímž vrcholu bylo hlavní sídlo řeckých bohů?

- a) *Olymp*
- b) Vesuv
- c) Etna
- d) Sněžka

13. Víte, jak se nazýval jazyk, kterým hovořili obyvatelé antického Říma?

- a) řečtina
- b) římština
- c) *latina*
- d) perština

14. Víte, jak se nazýval slavný hlavolam, který „vyřešil“ Alexandr Makedonský jednoduše tak, že ho roztal mečem?

- a) ježek v kleci
- b) *gordický uzel*
- c) hanojská věž
- d) Rubikova kostka

15. Víte, který starověký panovník si nechal vybudovat podzemní hrobku se slavnou „terakotovou armádou“ tvořenou tisícovkami hliněných vojáků v životní velikosti?

- a) babylonský král Chammurapi
- b) asyrský král Aššurbanipal
- c) *čínský císař Čchin Š'-chuang-ti*
- d) indický císař Ašóka

16. Víte, jak zahynul Ježíš Kristus?

- a) byl sťat mečem v Římě
- b) *byl ukřižován v Jeruzalémě*
- c) utopil se v řece Jordán
- d) upálila ho inkvizice v Kostnici

17. Víte, který římský císař povolil roku 313 n. l. vyznávat v celé Římské říši křesťanství?

- a) Caligula
- b) Nero
- c) Dioklecián
- d) *Konstantin Veliký*

18. Víte, jak se nazývají jazyky, které vznikly z antické latiny a dnes se jimi hovoří v několika zemích Evropy a v Latinské Americe?

- a) germánské
- b) slovanské
- c) *románské*
- d) indo-árijské